

Kristendom og semi-kristendom

Af Svend Damsholt

Jeg var i 60 år troende katolik og den katolske kirkes officielle forlægger og boghandler. For mig var der ikke tale om at forlade kristendommen, men om at finde dens egentlige væsen; når jeg studerede andre religioner, forekom det mig, at der manglede noget som jeg derimod fandt hos Paulus i den første menighed.

Det førte til et anspændt forhold til den katolske kirke. Biskop Suhr havde nået en fremskreden alder og var trådt tilbage, han blev efterfulgt af jesuiten Hans Martensen. Forinden havde jeg på en rejse mødt en katolik, som anbefalede mig at læse bogen *Osborne: Bag Indiens lukkede døre*. Det havde jeg ikke spor lyst til, for den katolske kirke havde jo hele sandheden, og alt andet var hedenskab; det var at gå over åen for at hente vand! Men han insisterede, og jeg læste Bruntons bog om den indiske Ramana Maharshi i hvis ashram der både var kristne, muslimer, hinduer og ikke troende, og da de ikke kunne fordrage hinanden, satte han bare skærme op mellem dem og lærte dem at finde Gud i deres hjerter.

Den bog åbnede pludselig mine øjne. At finde Gud i sit hjerte var ikke en trosmæssig handling som en konvertion, men en søgen efter den åndelige vej, hvor de tager af selvskhed, som skjuler Gud med tiden forsvinder og gør egoet lydigt mod ånden. Jeg tænkte på min egen kirke, der kun talte om at overholde kirkens lære og gå til sakramenterne for at blive frelst.

Efterhånden så jeg flere og flere ting i min kirke, som fik mig til at tænke mig om. I disse år havde vi fået besøg af en ærkebiskop, som indrettede sig i intet mindre end et palads i Vedbæk og omgav sig med en stab af tjenere. Jeg tænkte på Märthas og min biskop Suhr, som altid gik klædt i sin beskedne benediktinerdragt og levede i nogle få værelser i bispegården. Han havde ganske vist haft privatchauffør, men flere gange, når vi alle tre var inviteret til middag hos grosserer Millech, lod han chaufføren hente min forslidte Märtha og tog selv en sporvogn.

Men her var en kirkefyrste, der var så fornem at det var under hans værdighed selv at tage den gyldne kalk, men måtte have en kjoleklædt tjener til at række sig den. Jesus havde dog ingen tjener til at række sig kalken, da han indstiftede den hellige nadver.

Det var nu jeg begyndte at ane, at den katolske kirke var et dobbeltvæsen: en regeringsmagt, der var bygget hierarkisk op og endte i det strålende Vatikan med ordener og pragtfulde dragter efter rang, kardinaler med et otte meter langt silkeslæb og en pave der som topfiguren blev båret i gylden bærestol gennem Peterskirken. Denne ærkebiskop opfattede sig også som et højere væsen. Jeg havde set vor biskop Martensen stå ret med huen i hånden som en skælvende skoledreng over for denne prætendent, som ikke havde andet i hovedet end sin egen forherligelse. Det gik op for mig, at det romersk katolske hierarki er bygget op som et firma, der består af stigende grader alt efter de ansattes duelighed til at gavne systemet. Til sammenligning rykkes disciplene i den åndelige verden kun op i overensstemmelse med deres indre udvikling, og her er det gurun eller

mesteren, som er i stand til at vurdere kandidatens indre om han eller hun er i stand til at bære det tilsvarende ansvar.

Baggrunden for al østlig filosofi er Vedaernes præhistoriske kosmologi. Universet er en emanation af det Store Væsen vi kalder Gud, som "udånder" seks forskellige formverdener med hver deres frekvens. 1. Den grove sten- og metalverden. 2. Mikro- og planteverdenen. 3. Dyreverdenen. 4. En primitiv menneskeverden præget af begær efter sex, magt og berømmelse. 6. En menneskeverden hvor kærlighed til medmennesker og længsel efter Gud er fremherskende. 7. Guds store "indånding" af sin udåndede skabelse i evig hvile og lyksalighed. Skabelsesprocessen begynder med at rene, men uvidende englevæsener fra himlen bliver sendt ned gennem sfærerne for at få erfaring, indtil de når det laveste niveau, hvorefter de stiger op gennem de seks planer i formernes vanskelige verdener for at lære fuldkommenhed. Vi er disse englevæsener.

Den konkrete forstands plan er en sfære for sig, og sfærerne er kategorier som er adskilt fra hverandre med en uigennemtrængelig skillevæg. På samme måde som der er en skillevæg mellem dyrenes instinkter og menneskets forstand, er der en skillevæg mellem menneskets konkrete forstand og dets åndelige forståelse - vi har ikke noget vestligt ord for dette trin som Østen kalder *buddhi*, det vil sige *uden deduktivt og induktivt forudgående tankearbejde at forstå sammenhænge i livet eller i et glimt fatte meningen med tilværelsen*. Lige så lidt som planter kan gå på fire ben, og dyr give sig af med differential regning, kan den konkrete forstand fatte livets højere mening. Jordens befolkning har som helhed nået den konkrete forstands sfære, kun en del er nået til denne åndelige indsigt, som de store avatarer Sakyamuni Buddha og Jesus af Nazareth prøver at løfte menneskeheden op i. Overskridelsen af denne forhindring, er det vi kalder VEJEN.

Det romersk katolske hierarki befinder sig endnu ikke i den åndelige sfære, men lever som største del af menneskeheden i den konkrete forstands sfære. Graderne her er kandidatens dygtighed til at beskytte teologiens trossystem. Den katolske kirkes - til dels de evangeliske kirkers teologi - er en sindrig opfindelse; jeg bruger bevidst ordet "opfindelse", for i den første kristne menighed kendes den teologi ikke, hvad jeg skal komme tilbage til. I nutidens kirker forsøger præster i deres hjerters godhed at lede deres skriftebørn frem til frelse, ikke ad en udviklingsvej men ved vejledning og tilgivelse af vore synder, hvorefter man så er frelst. Ganske vist har den katolske kirke haft kristne mystikere, som igennem tiderne uanset magtsystemet, har haft himmelske syner, talt med Jesus og ladet sig lede af Jesus til hellighed - og det har både været præster og ordensfolk og ganske almindelige mennesker.

Det stod derfor mere og mere klart for mig, at den katolske kirke er et dobbeltvæsen, hvor der både er en hellig udvikling og et profant trossystem. Indre Missions daværende formand pastor Bartholdi gav et rammende billede: "Den katolske kirke er et grønt træ med en slyngplante der omgiver det og udgiver sig for at være selve træet."

Ifølge Bartholdi har det grønne træ sin egen rod, mens slyngplanten har sin rod et andet sted; den kan dog ikke vokse op uden at støtte sig til træet. Det vil sige det sekulære system må have hellige mænd og kvinder som garanti for dets ægthed; hvis det ikke havde dem, ville ingen tro på det. Ganske vist forfølger systemet de hellige, mens de lever, fordi det ikke forstår dem, og når der er noget man ikke forstår, må "det må være noget folk bilder sig ind", og derfor er man fjendtlig over for dem og forfølger dem. Men når de er døde er de uundværlige.

Det minder lidt om visse myrer som i Braziliens skove lever af træerne. De finder et svagt sted på en gren, gnaver sig ind i dens indre og indretter sig der i lange gange. De beskytter træet mod råd og kæmper helt modigt mod ydre angreb fra dyr og insekter, men kun for at leve beskyttet i dets indre; men når grenen er gennemgnavet visner den. Så har vi i kristendommen en reformation med Luther og en Sakyamuni Buddha i hinduismen, hvor Brahminerne spillede samme rolle som middelalderkirkens gejstlighed.

Det teologiske system er hårdt, det måtte Jeanne d'Arc, Giordano Bruno og Savonarola erfare, som alle blev brændt som kættere på bålet. Senere, da katharerne dukkede op og blev mangfoldige, gik man så at sige over til engros afbrænding. Katharerne var ikke en kristen kirke men en religion, hvis præster ikke lå menigheden til byrde, men ernærede sig som vævere, ligesom oldkirkens Paulus, der ernærede sig som teltmager. I modsætning til dette var den katolske kirkes biskopper stormænd med eget hof, rytteri, store landejendomme og et embede de i dyre domme havde købt i Rom. Katolikkerne i Sydeuropa blev slået af kontrasten og gik i store landområder over til katharerne. I de dage bestod Frankrig ikke af ret meget andet end områderne omkring Seinen med den lille by Paris som centrum, resten af det nuværende Frankrig var små kongeriger eller fyrstendømmer, som gik over til katharerne. Da pave Innocent III så det store frafald, blev han forfærdet og opfordrede den franske konge til at ruste et korstog mod de vantro. (Se *Déodat Roché: Katharerne og deres udslettelse under albigenserkorstogene*, 2. oplag Visdomsbøgerne). Som belønning lovede han kongen hele landet ned til Pyrenæerne, hvis han sejrede. Korshæren bestod af lejetropper, der ikke var besværet af moralske skrupler. For hver overvunden by stak man øjnene ud på 100 mænd og ledte dem frem til næste by, som rædselsslagen straks overgav sig. Til sidst blev hele landområder overvundet med undtagelse af Carcassonne, der forsvarede sig. Da den blev belejret rettede korshæren en henvendelse til paven. Sagen var at indbyggerne ikke alle var katharer, halvdelen var katolikker, hvorledes skulle man forholde sig til dem? Paven svarede: "Slå dem alle ihjel, Gud kender sine".

Men hvad kunne man anklage katharerne for? De havde den livsopfattelse at naturen både er skabende og ødelæggende, tingene vokser op og lever, og sygdom og alderdom nedbryder. Gode og onde kræfter bekæmper hinanden, og da det er Gud som har skabt verden, mente den almindelige ulærde kathar, at der er en god og en ond side af Gud, idet man overså at den straffende side af Gud er godhed, fordi menneskeheden i sidste ende, gennem utallige livs udvikling, bringes frem til frelse. Katharerne troede på at mennesket lever gentagne liv, hvor synderne til sidst udvikler sig til fuldkommenhed. Den livsopfattelse var tilstrækkelig begrundelse for at tage torturen i brug, og hvis den anklagede ikke omvendte sig, var udgangen bålet. At korstogets tropper overtog de brændtes ejendomme var en ekstra opmuntring. Et eneste sted holdt katharerne stand og det var i den uindtagelige fæstning på Mont Segur. Belejringen varede halvandet år, og da de omsider måtte overgive sig, blev de som ikke omvendte sig til katolicismen, 120 mænd, kvinder og børn levende brændt.

For mig at se mindede katharernes tro meget om den klassiske hinduisme og buddhisme, hvor den troende arbejder på sin fuldkommenhed under vejledning af en gudoplyst guru eller lama, der har nået til oplysning og derfor er i stand til at vejlede sine disciple.

Den katolske kirke - og til dels de evangeliske kirker - har deres gode grunde til at afvise reinkarnationstanken, for hvis mennesket gennem gentagne inkarnationer ad den åndelige udviklingsvej kan nå til fuldkommenhed og frelse, hvad så med frelsen ved Jesus Kristus? Den beror ifølge deres teologi ikke på menneskets udvikling - for hvis det var tilfældet behøvede man ingen kirke - men på om man tror på kirkens lære der siger, at Frelseren

på korset har taget alverdens synd på sig, alle de lidelser som vi mennesker ved vore synder har fortjent. Det vil sige, at for eksempel vil et ondt menneske med afskyelige forbrydelser på samvittigheden, blive frelst ved at tro på den stedfortrædende, og mennesker som uden for kristendommen kæmper for at udvikle sig til det bedre ikke kan frelses.

Hvad er det egentlig for et gudsbillede og en frelse kirken tilbyder? Tanken er at ifølge Gud Faders retfærdighed skal synd straffes med lidelse. Nu tilbyder Sønnen at tage alle syndige menneskers straf på sig. Ikke alene giver det os et makabert billede af Gud - "Den Gamle vil se Blod," som en katolsk præst engang sarkastisk bemærkede. Men når man tænker på at Kristus i sit menneskelegeme var ligeså følsom for smerte som enhver af os, ville en stedfortrædende lidelse bare for ét menneske være hård nok, for to mennesker ville den få ham til at besvime. Nu siger kirken, at den stedfortrædende lidelse skal sone hele menneskehedens synder - ikke alene dem der er begået fra skabelsen til vore dage, men også dem, der skal sones for i al fremtid. Dette er ligeså syg en tanke som det er absurd. Frelsen ved Jesu død på korset må forstås på en anden måde.

Det var kolde hjerner, der opfandt dette system. De var ikke idioter men superintelligenser på det konkrete forstands plan. For dem var troen en forstandsmæssig underkastelse af den rette lære, og hvad mere kunne de ønske sig end som autoriteter på området at have eneret på at afgøre, hvem der frelses, og hvem der går fortabt? De er alle herskeres drøm.

I grunden er denne semi-kristendoms struktur ikke anderledes end de almindelige diktaturstater, hvor pressionen er tortur og koncentrationslejr. Her er pressionen ikke fysisk men truslen om helvedes straf, hvis man ikke underkaster sig. Med en sådan magt kan semi-kristendommen true enhver bange sjæl til lydighed. Herfra stammer den almindelige angst for døden i den vestlige verden. Men at true angste mennesker med evig fortabelse er værre end tortur og koncentrationslejr.

Naive i alle deres konstruktioner har semi-kristne gjort troen på en bestemt teologisk formulering til en betingelse, næsten som var det en kemisk formel, der kun er virksom med den nøjagtige sammensætning. Et eksempel her fra Danmark var sagen mod sognepræsten i Snedsted, Bent Feldbæk Nielsen, der brugte en anden formel: "Jeg døber dig *til* Faderen og Sønnen og Helligånden" i stedet for som foreskrevet: "jeg døber dig *i* Faderens og Sønnens og Helligåndens navn." Han blev derfor smidt ud af folkekirken som kætter, fordi han ændrede formlen.

Dåb, nadver og korsfæstelse er grundpillerne i den første kristne menighed, men ikke som i nutidens teologi, hvor dåben næsten opfattes som en slags magi, hvor barnet intet anende om hvad der sker, bliver et Guds barn. Hvor det konsekreerede alterbrød opfattes som en forvandling til Kristus selv. Alt dette er "håndmagi" - således forstået at det er selve dåbsvandet der virker og selve brødet der forvandles.

Et eksempel: Et forældrepar lader deres barn døbe og konfirmere af konventionelle grunde for at give det et navn og holde en højtidelig familiefest, uden at der er i øvrigt er nogen i familien der lægger noget religiøst i det. Spædbarnet selv aner intet og overtager senere forældrenes verdslighed men siges alligevel at blive et Guds barn. Til sammenligning anser man, at et forældrepar som ikke lader deres barn døbe, men lærer det under opvæksten uegennyttigt at tjene sine omgivelser i menneskekærlighed, ikke vil blive et Guds barn og ikke kan forvente frelse! Kristne som hedninge, det må dog være den åndelige beslutning om at følge Guds vilje der gør os til Guds børn!

Men millioner og millioner af katolikker har ikke ladet sig smitte af det semi-kristne trosbegreb, for os er troen en følelse af Guds nærvær og tillid til hans barmhjertighed, og Jesu lidelser er noget vi tager del i på vor udviklingsvej.

Ingen har forklaret den oprindelige kristendom bedre end Angelus Silesius, der i sin bog *Den Kirubinske Vandringsmand* siger: "Hvad nytter det at Kristus blev født i en grotte, hvis han ikke bliver født i dit hjerte? Hvad nytter det at han blev korsfæstet, hvis han ikke blev korsfæstet i dig?"

Nu har der aldrig været en skarp adskillelse mellem troende af den ene og den anden slags, de glider ofte sammen. En del af os har som jeg selv i mange år ment, at hierarkiet, paven og Vatikanets pragt var tærsklen til himlen. Nogle er blevet hængende, men de fleste af os har før eller senere forstået forskellen.

At semi-kristendommen er anderledes end den første kristne menighed, kan ingen være i tvivl om, som læser apostelbrevene og især Paulus, som siger: "Jeg fuldender i mit kød, hvad der mangler i Kristi lidelser". Her er troen på dåb og nadver ikke magi, men de ydre tegn på vor efterfølgelse af Jesus - synlige tegn på en indre impuls. Lader vort ego afdø for som Paulus også siger "at Kristus kan tage tage skikkelse i os". Ikke på et magisk splitsekund men gennem en lang udvikling ad den snævre vej, der fører til himlen.

Semi-kristendommen fik antagelig langsomt indpas i den første menighed. Under de frygtelige kristendomsforfølgelser under Deokletian, hvor det kostede livet at bekende sin tro, har den ikke været tillokkende, men da kejser Theodosius år 380 gjorde kristendommen til statsreligion og den eneste tilladte, blev det en anset og økonomisk fordel at være biskop og præst i kirken, ligesom i dag.

Semi-kristendommens opfindere var i besiddelse af stor intelligens, men som sagt har den konkrete forstand et ugennemtrængeligt loft. Oven over det findes den åndelige forståelse som er det næste udviklingstrin. De to grader af forståelse er temaet i Jesu forkyndelse og alle Sakyamuni Buddhas Sutraer. Vor egen Søren Kierkegaard taler også om denne højere forståelse, som hans tolkere kalder eksistentialisme.

Væggen mellem den konkrete forstands plan og den åndelige forståelse er derfor lige så uigennemtrængelig som væggen mellem plantens følelsesliv og dyrets instinkt. Deraf kommer den konkrete forstands menneskers mistro til den åndelige forstands mennesker, fordi de simpelthen ikke forstår den, den er ikke-eksisterende eller indbildning, og man forfølger dem, man ikke forstår.

Jeg forudser, at reaktionen på denne lille afhandling er forargelse: forfatteren vil dele menneskeheden op i A- og B-mennesker, i kristne og semi-kristne! Men det er netop det han ikke vil. Jeg taler om den proces jeg selv gennemgik. Det er ikke en statisk opdeling men et på lang sigt paradigme skift, vi alle skal gennemgå. Ingen er finere end andre, men nogle er længere fremme end andre. Først står man uden for troen og modtager den ved at acceptere dens betingelser, siden bliver troen selve ens liv. Som larven der æder bladene af den farvestrålende Amazone blomst og efter puppestadiet flyver med vinger farvestrålende som blomsten selv.